

ЗАТВЕРДЖЕНО
Комітетом з питань етики
Протокол № 36 (46)
від «30» листопада 2023 року

РЕКОМЕНДАЦІЇ
Комітету з питань етики
щодо припинення (обмеження) використання джерел інформації
держави-агресора в наукових публікаціях

Рекомендації щодо припинення (обмеження) використання джерел інформації росії та білорусі, яка підтримала державу-агресора (далі – держав-агресорів), в наукових публікаціях (далі – Рекомендації) Комітету з питань етики (далі – Комітет) Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти визначають загальні підходи до проведення джерельного пошуку та аналізу при здійсненні досліджень й оприлюдненні їх результатів.

Рекомендації не накладають заборону на використання джерел інформації держави-агресора в наукових публікаціях, а є етичними принципами, які мають застосовувати науковці під час проведення досліджень й оприлюдненні їх результатів.

При проведенні досліджень та оприлюдненні їх результатів Рекомендації пропонують керуватися принципом «здорового глузду», урахувати прагнення української законотворчої спільноти, унормувати розрив усіх відносин з державами-агресорами, застосовувати підхід незворотності до використання у дослідженнях вищезазначених джерел.

Війна, яку веде росія проти України, укотре підтверджує її антигуманну експансіоністську сутність. Інформаційне середовище, освіта, наука держав-агресорів постають одним із засобів реалізації політики злочинного режиму. Інформаційно-літературні й наукові джерела, створені у суспільстві, яке здебільшого підтримує агресивні дії свого уряду, несуть і моральну, і

матеріальну шкоду для українського народу, а російська наукова спільнота не становить тут винятку¹.

У зв'язку з цим необґрунтоване використання джерел інформації держав-агресорів є недоцільним для наукової об'єктивності, кругозору дослідників, не кажучи вже про питання національної безпеки в умовах війни та загалом подолання наслідків постколоніального мислення в наукових дослідженнях. Таким чином, нівелюється універсальність поглядів та підходів української науки до світового інформаційного простору. До того ж інформаційно-літературні й наукові джерела держав-агресорів, особливо створені в сфері соціальних, гуманітарних наук, можуть бути продуктом пропаганди та цензури сучасного авторитарного російського режиму.

Використання ж інформаційно-літературних і наукових джерел держав-агресорів, а отже посилання на них, підвищує їхню соціальну значущість та наукову вагу, рейтинги їхніх авторів, легітимізує викладене в цих джерелах й російську науку в цілому. Подібний факт у багатьох випадках може не відповідати як юридичній та моральній позиції нашого суспільства й держави, так і міжнародної спільноти, яка підтримує нас у нашій боротьбі.

У зв'язку з вищезазначеним пропонуються такі рекомендації:

1. Не використовувати у наукових дослідженнях такі джерела інформації:
 - опубліковані на території держав-агресорів;
 - опубліковані на територіях, окупованих росією, чи щодо яких вона здійснює контроль, якщо джерело опубліковане з моменту початку окупації чи такого контролю;
 - створені та/або опубліковані державними інституціями держав-агресорів;
 - автором яких є громадянин держави-агресора, за умови, що публічна позиція цієї особи або саме джерело спрямоване на виправдання російської (у тому числі радянської) імперської політики, містить пропаганду ідеології «русского міра», антиукраїнську пропаганду чи іншу офіційну пропаганду держави-агресора;

¹ Обращение Российского Союза ректоров від 04.03.2022. – https://drive.google.com/file/d/1sRhojDcdzfmQJdoEG5yM2TZYxuBr6N2R/view?fbclid=IwAR2nXUL-9v4_G1jC6nHD-vanCsfKtcCcm0588ZX6ZhkFlf6OatcxnyCyJsQ Наведене за: <https://glavcom.ua/country/science/provokatsija-deputatki-sovsun-chomu-zburena-naukova-spilnota-894433.html>

- автором яких є юридична особа, зареєстрована на території держав-агресорів, або кінцевим бенефіціарним власником (контролером) якої є резидент держав-агресорів.

2. Припускаються вмотивовані випадки використання джерел інформації держав-агресорів:

- для ілюстрування, пояснення та критичного аналізу явищ, що відбуваються в державах-агресорах;

- у наукових дослідженнях, зміст яких охоплює вивчення держав-агресорів, їх попередників чи складових політичних утворень, за умови критичного аналізу цих джерел;

- створених громадянином чи громадянкою держави-агресора, юридичною особою, зареєстрованою на території держави-агресора, або кінцевим бенефіціарним власником (контролером) якої є резидент держави-агресора, за умови, що джерела не містять пропаганди, ідеології «руського міра», антиукраїнської пропаганди чи іншої офіційної пропаганди держави-агресора;

- за обґрунтованої необхідності, з точки зору досягнення мети дослідження чи які не мають аналогів у відповідній галузі знань та/або містять статистичну інформацію.

*Ідеологічною основою для підготовки цих Рекомендацій став
Проект Закону про внесення змін до деяких законів України
щодо заборони використання джерел інформації держави-агресора
або держави-окупанта в освітніх програмах, в науковій та
науково-технічній діяльності
від 04.08.2022 № 7633.*